

Karelianismin historiaa

Hannes Sihvo, Karjalan kuva. Karelianismin taustaa ja vaiheita autonomian aikana. Akat. väitöskirja. Suomalaisen kirjallisuuden seuran Toimituksia 314. Joensuu 1973. Siv. 470.

Kauniisti painettu ja kuvitettu *Karjalan kuva* ottaa käsiteltäväkseen teeman, joka kuuluu kulttuurihistoriamme keskeisimpiin ja jolla varmastikin on mielenkiintoa ohi tieteellisen maailman. Karjalaa koskevien käsitysten ja selitysten seuraaminen on pakottanut tekijän ottamaan esille ratkaisevia ja tärkeitä vaiheita suomalaisen isänmaakäsityksen vaiheissa ylimalkaan. Laaja aikaperspektiivi — teos ulottuu keskiajasta oman aikamme kynnykselle — on pakottanut poikkeuksellisen laajaan lukemiseen. Tekijä on rohkeasti ottanut käydäkseen läpi melkein koko 1800-luvun kirjallisuutemme kaunokirjallisuuden, humanististen tieteiden ja vielä muidenkin alojen osalta, jopa tutkinut ruotsalaista ja venäläistä oppihistoriaa. Aihepiiri tosin ei ole kokonaan viljelemätön, ja HIRN, RUUTU ja JÄÄSKELÄINEN ovat avanneet jo merkittäviä näköaloja käsiteltävälle teokselle. Sen edeltäjiin kuuluu myös Sihvon itsensä v. 1969 julkaisema teos *Karjalan löytäjät*, jonka johdanto-osan runsaasti laajennettu versio tavallaan nyt on kysymyksessä. Aiheen ja käsittelevän laajuus on tehnyt kirjasta varsin mittavan.

Sihvon esille tuoma laaja todistus- ja esimerkkiaineisto tuo esiin eri aikojen Karjalaan suhtautumisen samoina pysyneitä ja erilaisiksi kehittyneitä piirteitä. Monet esitetyt matkakuvaukset, ideologisesti latautuneet, esteettisesti tai tieteellisesti tärkeät runot ja teoriat ovat kiinnostavia, ja teokseen sisältyy joukko onnellisia löytöjä, hauskoja episodeja, retkeläisten ja ”pyhiinvaeltajien” kokemusten samanlaisuutta ja erilaisuutta. Kokonaisuudessaan *Karjalan kuva* on huomattavan oppineisuuden osoitus, tekijällä on laaja lukeneisuus ja taju havaita kuvaavia ja kiintoisia seikkoja laajassa materiaalissaan.

Teokseen sisältyy useita teemoja, jotka kokonaisuuden puitteissa ovat saaneet käsitteensä. Sellainen on Bjarmia-teema, jonka

kohdalla Sihvo on tuloksellisesti ottanut huomioon ruotsalaisen vaikutuksen. Bjarmia-aihe on kuulunut Karjala-harrastukseen Portahanista Joel Lehtoseen ja Martti Haavioon. Toinen tärkeä teema on laukkuri-aihe, jonka esiintymistä Suomen kirjallisuudessa lukija niinkään saa seurata Z. Topelius vanhemmasta ja *Hirvenhiitäjistä* tälle vuosisadalle; vahinko vain, ettei Sihvo, taloushistoriallisen perustutkimuksen puutteessa, ole voinut sitoa laukkurien kirjallisuushistoriaa arkangeliittojen reppukaupan yleisiin vaiheisiin. Sortavalan seminaarin piirissä esiintynyt aktiivinen ”valistus”-karelianismi on niinkään ansiokas, puoli-itsenäisen osa teosta, ja jälkikarelianismin ansiokas kartoitus on laaja osasto, jossa esitetään ja tutkitaan kirjallisuushistoriallisen tietämyksemme tähän asti vähän tuntemaa aluetta, jos kohta jälkikarelianismin suhde poliittiseen tilanteeseen jää varsin ylimalkaisten viittausten varaan. Erittäin kiintoisa on ”suomalaisen renessanssin” teema, jonka tekijä on jäljittänyt vuosisadan vaihteen tienoilta ja osoittanut tämän kansallisen uudistumishaaveen ratkaisevan yhteyden Karjala-haaveeseen.

Koko ”Suomen suvun” ideologia on vuosikymmenten Karjala-aatteiden laajentumaa. Kuvitelmat suomalais-ugrialaisten heimojen muinaisesta mahtavuudesta, joilla oli tärkeä merkitys erälle nationalistisille suuntauksillemme, sitoutuivat nekin tavalla tai toisella juuri Karjalaan. Karjalan kuvan rakentajat olivat itse asiassa luomassa ja ”todistamassa” Suomelle sellaista menneisyyttä, joka olisi kansallisesti sävytetyn itsetunnon perusta. Ja Karjalan soveltuvuuden tämmöiseksi tarvittavien muinaisnäkyjen maaksi osoittaa sekin, että Ruotsinkin romantikot ulottivat katseitaan sinne. Suur-Suomen ajatus tuli siten aikojen myötä yhä luonnollisemman tuntuiseksi. Sihvo on esitellyt mainiota vertailuaineistoa kertoessaan eri Karjalankävijöiden rajanylityskokemuksista, jotka kertomuksesta toiseen ovat aivan stereotyyppisiä: rajan ”turhuutta” ja mitättömyyttä kuvaillaan, mutta sen toisella puolella aletaan kuitenkin heti tuntea kareliaanisia tunnelmia. ”Suursuomalaisuus” vaati kokemaan rajan turhaksi tai vääräksi, mutta

”utooppinen struktuuri” taas edellytti erityisten romanttisten ajallisen ja paikallisen kaukaisuuden tunnelmien kokemista.

Teoksen pääteemana on ideologian vaikutus kokemuksiin, ennalta omaksuttujen käsitysten vaikutus siihen, mitä nähtiin. Vaikka tietämys lisääntyikin, mistä monipuolisesti tehdään selkoa, monet peruspiirteet säilyvät. Karjala hahmottui Kalevalan maana ”alkuperäiseksi” Suomeksi, tavallaan reservaatiksi, josta voitiin käydä noutamassa tietoa ja näkemystä Suomen kulttuuria luottaessa. Toisaalta hahmottuu myös se linja, jolle ”suuriruhtinakunta” oli tiukasti Suomi — tällä kannalla ovat odotetusti Snellman ja Yrjö-Koskinen. Kaikki nämä eri näemykset suorastaan vyöryvät lukijan eteen ja niissä heijastuvat kiintoisasti eri aikojen elinkysymykset ja suuntariidat. Sihvon esityksen pääpaino on kirjallisessa ideologiassa, arkkitehtuurin ja taideteollisuuden Karjalasta etsimää alkuperäisyyttä hän käsittelee vain ohimennen.

Erittäin vaikuttava on se Sihvon tutkimustulos, joka ilmenee kautta koko teoksen, että Karjala lähes kaikille sitä harrastaneille oli Suomen oloihin ja Suomen ideaan liittyvä heijastuma: Karjalan oloja ja elämää kuvattiin ja ymmärrettiin tuskin koskaan sen omista lähtökohdista käsin. Sihvo osoittaa, miten Karjala toistuvasti oli ideaali, kalevalainen kulttuuri oli suomalaisille antiikin vastine: luonnon ja ihmisen sopu-soinnun uskottiin toteutuvan siellä. Tässä ja yleensäkin teoksen voimana on sen osoittaminen, että suomalainen Karjala-harrastus aina oli yhteydessä eurooppalaiseen aatekehitykseen, runonkeruuperinnettä myöten. Tätä on tietysti voitu ounastella, eivätkä Sihvon todistukset suinkaan aina ole tyhjentyviä, mutta sittenkin tulos on erittäin merkittävä. Näköalojen avaruudesta ja valmiudesta uusiin tulkintoihin aiheutuu ratkaisevasti teoksen viehätys. Tämä myös selittää sen, että Sihvo on halunnut käsitellä aiheensa niin laajasti, kuin hän on tehnyt: rajaamalla olisi päästy parempaan tarkkuuteen, mutta kokonaiskonseptio olisi jäänyt vajaaksi, ja päätulos, Karjalan kuvan jatkuva utooppisuus, saavuttamatta. Tämä on otettava lukuun myös seuraavassa esitettävän kritiikin taustalla.

Vaikka teoksen yleisilme sen käsittelemän

ajan ja alueiden laajuuden huomioonottaen on jossakin määrin ensyklopedinen, ei teki-jältä silti puutu analyysoivaa kykyä. Etenkin yhteenvetoluku on varsin ansiokas. Sivulla 426—427 on esitetty luokitus Karjalaa koskevista ”neutraaleista” ja ”suursuomalaisista” lausumista, joka osoittaa Sihvon myös suunnitelleen aineistonsa systemaattista analysointia, vaikka tulos onkin jäänyt irralliseksi viitteeksi. Monissa yhteyksissä on esitetty arvokkaita havaintoja ja kombinaatioita. Esityksessä on turvaututtu runsaaseen siteeramiseen, mikä tämänlaatuissa teoksessa onkin luonnollista. Sitaattien valinta on yleensä onnistunutta, joskaan niiden kommentaareja ei aina voi pitää riittävinä.

Sihvo on jakanut teoksensa kahteen pääluukuun, edellisen nimi on ”Karelianismin perusta luodaan” ja jälkimmäisen ”Ohjelmallinen karelianismi”. Jakoa ei ole mielestäni riittävästi perusteltu. Karjala-käsityksessä oli useita murroskohtia, ja nämä otsikot eivät peitä luvuissa käsiteltyjä asioita. Periodijaossa tekijä on aivan ylimalkaisesti sivuuttanut vuoden 1809 käänteen, vaikka teoksen nimikin edellyttäisi sen huomioonottamista. Ei näytä vain unohdukselta, kun tekijä sanoo (s. 60) Stråhlmanin ”Runonlaulun Suomenmaan yhdistyksen Venäjän vallan alla vuonna 1809” tarkoittavan ”Vanhan Suomen yhdistämistä heimolaisiin”, mikä, jos läntisiä heimolaisia tarkoitetaan, tapahtui v. 1811. Ensinmainittuna vuonna sen sijaan muu Suomi niinsanoaksemme yhdistettiin Vanhaan Suomeen, ja Franzénkin karakterisoi Suomea Idän pojaksi, joka palaa ulkomaiselta opintomatkalta kotiin. Tämä positiivinen asenne olisi Karjalateeman kannalta ollut syytä ottaa esiin ja tehdä myös luvun tai alaluvun rajaksi; ero Porthanin antikvaariseen asenteeseen ei nyt tule riittävän selväksi.

Voi sanoa, että Sihvon teoksessa, tekstissä taikka nooteissa, kyllä on viitattu sellaisiinkin teemoihin ja lähestymistapoihin, joita ei ole käsitelty ja sovellettu. Tätä on kuitenkin osin kuitenkin vaikea pitää riittävänä. Ainoat varsinaiset motiivit, jotka Karjala-harrastukselle laajasti esitetään, ovat historiallis-kansallisia ja esteettisiä: maisemien ja runon Karjala. Taloudelliset ja psykologiset tekijät ovat nähdäkseni kuitenkin niin tärkeitä, että ne olisivat vaatineet edes jon-

kinlaiset yleiskatsaukset tai ainakin perustelun poisrajaamiseen. Mainitsen esimerkkinä Ervastian tapauksen.

Tekijä kertoo, että Ervastian matkan Itä-Karjalaan rahoitti oululainen tehtailija Hemming Aström. Aströmin toiminnan ja harrastusten — joiden pääsuunta käy haku-teoksista selville — vertaaminen Ervastian matkakertomuksiin osoittaa yhtymäkohtia, joita ei voitane sivuuttaa. Tällainen löytyy metsienkäytön alalta: Aström harjoitti tehdasmaista tervanpolttoa ja Ervasti kirjoittaa Itä-Karjalan metsien käyttöönsaantimahdollisuuksista. Toinen ja kai tärkeämpi kiinne-kohta on liikennepoliittikan sektorilla. Aström oli, kuten yhtiökumppaniveljensäkin, valtiopäivillä rautatievaliokunnan jäsen. Veljesten päämääränä oli Norjasta Oulun kautta Pietariin menevä rata. Pohjois-Suomen suora yhteys Pietariin olisi merkinnyt paljon Aströmien tehtaalle, jolla oli huomattava vienti Venäjälle. Ja Aström lähetti Ervastian Petsamoon ilmeisesti myös liikennepoliittisissa hankkeissa, jotka olisivat toteutuessaan tehneet Oulusta tärkeän liikenteen solmukohtan, muuntaneet sen periferiasta Pietarin-Atlantin liikenteen tärkeäksi keskuksiksi. Ervastian matkat tarkkoine kertomuksineen, joissa liikenneoloja, kuten jokien purjehduskelpoisuutta, tutkitaan, ovat ilmeisesti ainakin osaltaan raportteja matkojen rahoittajalle. En osaa, asiaa tutkimatta, sanoa, miten pitkälle Aströmien rahoitus selittää Ervastia ja "ervastilaisuutta". Mutta joka tapauksessa taloudellisen aspektin tutkiminen olisi nähtävästi ollut välttämätöntä Ervastian toiminnan ymmärtämiseksi. Sihvo tosin kyllä sanoo Ervastia "talous-sosiaalipoliitikoksi", mutta vasta suomalaisen teollisuuden ekspansiosuunnitelmien yhteyteen asetettuna Ervastian toiminnan kuvaus olisi saanut syvyyttä. Jos näin on "Karjala-aatteen" keskeisen julistajan kohdalla, osoittanee tämä esimerkki aspektin tärkeyttä "Karjalan kuvaa" käsiteltäessä.

Aströmien ekspansiointressien mainitsemisen ei tietenkään vielä yksin selitä sitä, miksi juuri Ervasti lähti taipaalelle. Taus-talla ovat varmastikin ne vaikuttajat, joita Sihvo Ervastian ajatteluun on maininnut (s. 146 mainitaan Topelius ja von Qvanten, s. 161 Borenius, s. 190 ja 198 Ignatius, s. 195 Lönnrot). Ja eräänä selityksenä voi ol-

la henkilökohtainen, psyykinen, eskapistinen tekijä. Karelianismi-käsitteen, niinkuin Sihvo kertookin, on lanseerannut Yrjö Hirn. Kirjallisuusluettelossa mainitaan hänen teoksiaan, jotka pitkän ajan kuluessa käsittelevät vaellusviettiä ja ihmisten etsiytymistä kaukaisein paikkoihin, autioille seuduille. Hirnin karelianismin esitys liittyy täten laajaan vaellushalun ja kaukokaipuun ilmiön kuvukseen. On valitettavaa, että tekijä vasta yhteenvedossaan on käsitellyt tätä karelianismin psykologista puolta, johon hän kuitenkin ohimennen siellä täällä viittaa, (erityisesti teoksen loppupuolella, kuten sivuilla 263, 271, 276, 282, 287, 295, 307, 311). Skotlannin, Taalainmaan tai vaikkapa Närpiön romantiikan, joita tekijä lyhyesti esittelee, taustana oli tietenkin samantapainen kaukokaipuu, ja tämän yleisen psyykkisen tekijän ja sen erityisen ajanomaisuuden karelianismin suurina kausina olisi suonut tulevan syventävästi ja keskitetysti esitetyksi. Se olisi tehnyt helpommaksi myös erottaa Karjala-harrastuksen eri lajeja, olihan Sortavalan poliittinen Karjalan-harrastus lähökohdiltaan aivan muuta kuin "taiteilijakareliaanien" kaukokaipuu ja autiuden etsintä. Tämä myös selventäisi sitä, miksi edelliset näkivät karjalaisten valistumattomuudessa ja köyhyhdessä työkentän, kun taas jälkimmäisiä ei näy kiinnostaneen se, että ihmisä kuoli nälkään heidän retkeilyseuduillaan.

Myöskään poliittisen Karjalan-harrastuksen esittely ei kaikin osin riittävältä. Tekijä on ansiokkaasti tuonut esiin ja hahmottanut Sortavalan seminaarin ympärillä vallinneen selkeän ja muusta karelianismita poikkeavan poliittisen Karjalan-harrastuksen ja -toiminnan; viittaukset läheisiin kontakteihin Jyväskylän seminaarin kanssa antavat ymmärtää, että koko maan suomenkielinen kansakoulunopettajisto kasvatettiin karelianismin hengessä. Tekijä on kuitenkin liiaksi samaistunut sortavalalaisiin "suomalaisendungin harrastajiinsa" luokitellessaan nämä aina "valistustyöntekijöiksi"; sanoessaan luterilaisuuden ja suomen kielen propagoimista valistustyöksi, mutta ortodoksian ja karjalan kielen edistämispyrkimyksiä venäläistämiseksi. Edes hypoteesina olisi pitänyt voida ajatella, että puolipakanallisessa Karjalassa ortodoksit saattoivat nähdä työkentän samassa — yhtä

pyyteettömässä tai pyyteellisessä — mielessä kuin luterilaisetkin. Kriitikön vanhan kirjallisuuden seuraaminen ei tässä ole ollut hyväksi. 1910-luvun kohdalla olisi mm. Kerraalikuvnöörin kanslian arkistosta ollut löydettävissä laajoja (painettujakin) katsauksia siitä, miten venäläiset näkivät ”panfinskaja propagandan” ja sen aatehistorian. Niihin viittaaminen olisi tehnyt ”suomalais-sendingin” kuvauksen objektiivisemmaksi.

Puutteena on pidettävä, ettei teoksessa ole Itä-Karjalan karttaa — tuskin voitaneen maantieteen harrastajaakaan vaatia muistamaan Tšimoilan, Usmanan, Knäzöin tai monien muiden kirjassa mainittujen paikkojen sijaintia. Lähdeluettelossa on painamattomien lähteiden luettelo luvattoman ylimalkainen. Pelkästä maininnasta, että Valtionarkiston tai Yliopiston Kirjaston kokoelmia on käytetty, ei ole mitään hyötyä tai iloa. Painettuja lähteitä koskeva selonteko sen sijaan on runsas ja täydellinen: pyrkimyksenä onkin ollut Carelica-bibliografia, ja sehän on arvokas tutkimuksen sivutuloks. (Paha puute on VOIONMAAN myös bibliografialtaan tärkeän *Suomen karjalaisen heimon historian* unohtuminen; tämä Kalevalan maita kuvaamaan pyrkivä merkkiteos olisi ansainnut käsitteensä myös myöhäiskarelianismin yhteydessä). Painettujen lähteiden ja kirjallisuuden luetteloinnissa on noudatettu asiaankuuluvaa huolellisuutta, mutta samaa ei valitettavasti voi sanoa teoksesta ylimalkaan. Jo henkilöhakemistossa on lukuisia virheitä ja puutteita (mm. sellaiset keskeiset henkilöt kuin C. A. Gottlund, Lauri Hannikainen ja Eino Leino puuttuvat, Juhana III esiintyy sekä Juhanan että Juhana II:n nimellä). ”Ontrei ruskeapartaa” koskevan luvun yhdeksästä Runeberg-sitaatista olen viidessä havainnut virheitä. Teoksessa keskeisellä paikalla, molempien osien taitekohdassa, erillisenä kappaleena julkaistu A. V. Ervastian kirje Yrjö-Koskiselle 1874 osoittautui originaaliin verrattuna perin huolimattomasti julkaistuksi; neljältä petiittisivulta poimin nelisenkymmentä virhettä, kirjainvirheidensä lisäksi mm. Ervastian sulkumerkkeihin panema (sic!) oli hakasuluissa, niin että sitä luulee julkaisijan kommentiksi, ja Ervastian venäjäksi kirjoittamat nimet on translitteroitu sitä mainitsematta, käyttäen harhaanjohtamiseksi -ff-päätettä (Popoff

jne.) vastoin teoksen yleisiä periaatteita.

Eräät toiset pistokeet tosin tuottivat parempia tuloksia, mutta huolimattomuutta tulee muissakin yhteyksissä vastaan. Esim. vaikka jo mainittu Ervastian kirje käsittelee Yrjö-Koskisen *Oppikirjaa Suomen kansan historiassa*, ja Ervasti korostaa kirjessään kansa-sanaa, ei Sihvo kertaakaan mainitse tämän teoksen nimeä oikein kirjassaan (ei edes lähdeluettelossa), vaikka se usein tuleekin esiin. Tekijän on ollut vaikea pysähtyä tarkastamaan ja hiomaan tekstiään. Se näkyy myös eräiden termien (esim. fennomaani, suomettarelainen) häilyvästä käytöstä, ja eräänlaista hätäisyyttä osoittaa sekin, että monien petiittireferatien keskellä tapaa yllättävästi tekijän kommentteja.

Kun tekijä on ottanut käsitelläkseen niin laajan aikakehyksen kuin on, on ehkä houkutus nopeaan aineksen läpikäyntiin välillä ollut suuri; yksinomaan tältä pohjalta ei tulosta kuitenkaan voi arvostella. Siten esitys Porthanista kärsii siitä, että Sihvo selvästikin on tutustunut vain tämän ruotsinkielisiin tutkielmiin, mutta jättänyt Porthanin tuotannon latinaksi kirjoitetun pääosan tutkimatta, samoin kuin Porthanin luennot, joista sitä paitsi suurin osa jo olisi ollut painettunakin saatavissa. Sihvon antama kuva olisi tarkentunut ja muuttunutkin — tai painottunut toisin —, jos hän käsitellessään Porthanin suhdetta muinaishistoriaan ja Bjarmeihin olisi tutustunut *Chroniconin* johdantoon, eeposteorioihin, luentoihin (varsinkin *Historia Litteraria Luaniorum*) ja karjalan kieleen, *De praecipuis dialectis*-teokseen. Eri yhteyksissä tekijä myös nopeasti sanoo sitaattiansa sisältävän asioita, joita lukija ei niistä löydä: silloin on joko tekijä puristanut lähteistään liikaa taikka jättänyt perustelematta ja selittämättä sen, miten hän käsityksensä on tullut. Samantapaista perustelemattomuutta esiintyy mielestäni monissa maininnoissa vaikutussuhteista henkilöltä toiselle (vrt. edellä luetteleman Ervastian vaikuttajat): esitetyt suhteet saattavat olla oikeita, mutta niitä olisi pitänyt paremmin todistella, tai sitten formuloida varovaisemmin. Samaan muistutusten lajiin kuuluu myös huomautus siitä, että turhaan on paikoin jätetty alkuperäislähteet syrjään toisarvoistenkin toisen käden lähteiden tiel-

tä. Siten Sortavalan seminaarin perustamisesta käytyä valtiopäiväkeskustelua käsitellään seminaarin historiikin eikä (painettujen) säätypöytäkirjojen perusteella.

Syventymistä jää kaipaamaan eri yhteyksissä. Tekijä luottaa mielestäni liiaksi usein sitaatin tai referaatin puhuvuuteen sellaiseen. Hän mainitsee (s. 106), ettei Topeliuksen promootiorunoa vuodelta 1844 ole ”koskaan kokonaan” eritelty, mutta tyytyy itsekin melkein vain referaattiin: Topeliuksen allegorioita ei tulkita ja niiden yhteys eurooppalaiseen vallankumoukselliseen kansallisuusaatteeseen jää vaille analyysia. Samanlaisia selityksen hätäisyyttä on Ahlqvistin *Sadun* kohdalla; kun sitä ei ole yhdistetty aikaansa, jää allegorian ulkoa kuuluva ”hirveä pamahdus” Sihvon mielestä tarkoittamaan *Deus ex machinaa*, vaikka se mitä ilmeisemmin viittaa vallankumoukseen, ja Suomen puolustautumista Venäjää vastaan kuvatessaan Sihvo sanoo ”ovensuun” tarkoittavan Raja- tai Itä-Karjalaa, vaikka

Kannas tuntuisi paljon luontevammalta. Muuten hyvin kiinteässä luvussa ”Kalevalan luomat myytit ja tyytit” olisi niinkään tämä eurooppalainen vapaamielinen kansallisuusaate pitänyt ottaa lukuun ja huomata, että ”Kasvatti emo kanoja” jne. (Kalevala 31) on Uuteen Kalevalaan väkinäisesti ympätty ideologinen lisäys.

Sihvon valitsema laajakantoinen teema ja kunnianhimoinen tutkimusote on johtanut kunnioitettavaan suoritukseen, joka ymmärrettävästikin silti antaa aineksia vastaväitteisiin ja eri tulkintojen mahdollisuuksiin. Jos tekijän ambitio olisi ulottunut myös niin sanoakseni käsityön alueelle, huolellisempan lähteiden käyttöön, kritiikkiin ja punintaan, olisi tulos ollut arvokkaampi. Nyt on todettava, että teoksen kiistattomia ansioita vähentää tietty otteen hätäisyys. Tässäkin muodossaan *Karjalan kuva* käsittääkseni ehdottomasti on merkittävä teos, joka tulee kuulumaan kulttuurihistoriamme tärkeisiin kirjoihin.

MATTI KLINGE

Puolan-kysymys duumassa

Edward Chmielewski, *The Polish Question in the Russian State Duma*. Knoxville 1970. Siv. 187.

Chmielewskin teos tarkastelee Puolan-kysymystä Venäjän valtakunnanduudessa vuosina 1906—1914. Jos kohta Puolan-kysymys olikin ollut Venäjälle ajankohtainen ja sisäinen aina Puolan jaoista lähtien, merkitse vuoden 1905 vallankumous ja Venäjän astuminen ainakin teoriassa perustuslailliseen kauteen Puolan-kysymyksen tuloa myös uuteen kansanedustuslaitokseen, valtakunnanduumaan, ja samalla koko asian muuttamista entistä näkyvämmäksi.

Tutkimuksensa aluksi tekijä valottaa 1800-luvun venäläis-puolalaisia suhteita ja siirtyy sitten tarkastelemaan vuoden 1905 vallankumousta ja sen vaikutusta Puolan-kysymykseen. Duuman vaaleissa, joita Puolan sosialistiset puolueet boikotoivat, valittiin Puolasta 34 edustajaa ja he olivat kaik-

ki Roman Dmowskin johtamasta kansallisdemokraattisesta puolueesta. Puolue oli aiemmin ollut jyrkästi venäläisvastainen, mutta vallankumouksen jälkeen se, saadakseen enemmän vaikutusvaltaa ja luottamusta venäläisten silmissä, omaksui reaalipoliittisen, venäläisystävällisen linjan. Näiden 34 edustajan lisäksi oli duumassa vielä 21 puolalaista Liettuasta, Valko-Venäjältä ja Ukrainasta, joten puolalaisten kokonais määrä oli 55. Viime mainitut välttelivät kuitenkin läheistä yhteistoimintaa Kongressi-Puolasta tulleiden kanssa, jotka puolestaan järjestäytyivät omaksi ryhmäkseen, *Koloksi*.

Toisessa duumassa Kongressi-Puolan edustajien määrä oli edelleen sama, mutta ympäristöalueilta olevien puolalaisten määrä oli pudonnut 12:een. Tämä vieläkin vahva puolalaisryhmä oli sikäli erikoisemmassa, että se oli vaa'ankieli, joka tasapainoilemalla tapaus kerrallaan oikeiston ja vasemmiston välillä pääsi vaikuttamaan hallituksen mo-